

Justitieministeriet

SM; Inrikesministeriets utlåtande om den nya självstyrelselagen för Åland

Justitieministeriet har begärt utlåtande av inrikesministeriet om regeringens proposition till riksdagen med förslag till ny självstyrelselag för Åland. Inrikesministeriet ger följande utlåtande i ärendet:

Demilitariserad och neutraliserad status (3 §)

Inrikesministeriet påpekar att den föreslagna 3 § är formulerad som ett konstaterande. Med beaktande av paragrafens konstaterande karaktär och att landskapets demilitariserade och neutraliserade status inte i sig är kopplad till självstyrelsen föreslår inrikesministeriet att man överväger att stryka 3 §.

Fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riksdagen och lagtinget

Inrikesministeriet lyfter fram att när det gäller polisens verksamhetsområde fördelas lagstiftningsbehörigheten i arbetsgruppens förslag på samma sätt som i den nuvarande självstyrelselagen. Enligt förslaget har lagtinget lagstiftningsbehörighet i de ärenden som i enlighet med 25 § 13 punkten gäller allmän ordning och säkerhet med de undantag som föreskrivs i 26 § 15 och 17–20 punkten. Undantagen ska gälla ordningsmaktens verksamhet som avser att trygga statens säkerhet (15 punkten), landets försvar samt försvarstillstånd med beaktande av vad som föreskrivs i 17 § om fullgörande av värnplikt, beredskap inför undantagsförhållanden samt försörjningsberedskap (17 punkten), gränsbevakning med beaktande av vad som föreskrivs i 17 § om fullgörande av värnplikt (18 punkten), sjöräddning (19 punkten) och skjutvapen och ammunition samt explosiva ämnen (20 punkten). Dessutom hör lotterier och penninginsamling fortfarande till lagtingets lagstiftningsbehörighet enligt 25 § 14 punkten.

Till riksdagens lagstiftningsbehörighet hör fortfarande enligt den föreslagna 26 § den lagstiftning som är relevant med tanke på polisens verksamhetsområde, som utlänningslagstiftning (5 punkten), pass och med pass jämförbara identitetsbevis (6 punkten) med de undantag i fråga om förvaltningsbehörigheten som föreslås i 46 §, straffrätt med de undantag som framgår av 25 § 39 punkten (11 punkten), förundersökning och tvångsmedel för utredning av brott (12 punkten) och ordningsmaktens verksamhet som avser att trygga statens säkerhet (15 punkten). I den föreslagna 26 § 6 punkten har man, jämfört med 27 § 26 punkten i den gällande självstyrelselagen, lagt till ett med pass jämförbart identitetsbevis, vilket torde avse ett identitetskort enligt lagen om identitetskort. Inrikesministeriet understöder det ovan beskrivna förslaget om fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riksdagen och lagtinget.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Inrikesministeriet

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

Överenskommelseförordningar (43 §)

Den föreslagna 43 § innehåller bestämmelser om överenskommelseförordningar som avviker från den gällande lagstiftningen i fråga om momenten 2, 3 och 5. Paragrafens 1 moment motsvarar 32 § i den gällande landskapslagen. Efter överenskommelse mellan Ålands regering och statsrådet kan genom förordning av republikens president och med samtycke av Ålands regering (överenskommelseförordning) förvaltningsuppgifter som följer av rikets lagstiftningsbehörighet och som är reglerade i lag överföras för en viss tid eller tills vidare på Ålands regering eller någon myndighet under den.

Inrikesministeriet lyfter fram att Republikens presidents förordning om polisförvaltningen i landskapet Åland (56/2020) fortfarande gäller inom polisens verksamhetsområde. Enligt förordningen ska dels riket, dels landskapet svara för polisväsendet i landskapet Åland i enlighet med vad som föreskrivs i den. Med tanke på polisens verksamhetsområde är det föreslagna 43 § 5 momentet av särskild betydelse. Enligt det kan en överenskommelseförordning sägas upp ensidigt och förordningen ska då ändras eller upphävas så snart som möjligt. Om förordningen inte har ändrats eller upphävts två år efter uppsägningen ska den anses ha upphört att gälla. Inrikesministeriet har inget att anmärka på i de föreslagna bestämmelserna om överenskommelseförordningar.

Förfaranden i förvaltningsärenden och undantag i fråga om förvaltningsbehörigheten (46 §)

Jämfört med den gällande självstyrelagen ingår det i 46 § 4 punkten i propositionsutkastet en ny bestämmelse enligt vilken ordet Åland ska ingå i pass och identitetshandlingar som på Åland utfärdas för den som har hembygdsrätt. Enligt detaljmotiveringarna till paragrafen föreslås bestämmelsen gälla för identitetskort eller andra identitetsbevis som är jämförbara med detta, exempelvis sådana digitala identitetsbevis som ersätter dessa. Enligt 30 § 2 momentet i den gällande självstyrelselagen ska i pass som i landskapet utfärdas för den som har hembygdsrätt också ingå ordet "Åland".

Kostnaderna för verkställandet av bestämmelsen tillfaller riket. Bakom ändringen ligger landskapet Ålands önskemål om att utvidga användningen av beteckningen, men arbetsgruppen nådde inte enighet om saken. Inrikesministeriet motsatte sig att bestämmelsen utvidgas till att gälla identitetskort.

Inrikesministeriet lyfter fram att ändringen föreslås trots inrikesministeriets motstånd, och dessutom i en ännu större omfattning än i det förslag som lades fram under arbetsgruppsfasen. I det nuvarande förslaget utvidgas bestämmelsen till att gälla identitetshandlingar, vilket enligt motiveringarna innebär förutom identitetskortet även e-legitimation och andra icke närmare specificerade identitetshandlingar som är jämförbara med identitetskortet.

Inrikesministeriet poängterar att det finns separat lagstiftning för pass och identitetskort. Inrikesministeriet anser det vara särskilt viktigt att separera styrkandet av identitet med en officiell handling och autentisering eller verifiering av identitet med digitala medel från varandra. Till exempel PID som hänför sig till den europeiska digitala identitetsplånboken är till sin reglering en informationshelhet vars syfte är att möjliggöra verifiering av identitet, inte att motsvara en nationell identitetshandling.

Det finns centrala skillnader mellan dessa modeller i fråga om regleringsgrund, användningsändamål och datainnehåll. Fysiska handlingar, såsom pass och identitetskort, är avsedda att styrka identiteten eller personuppgifterna och det föreskrivs noggrant om deras innehåll i passlagen (671/2006) och lagen om identitetskort (663/2016). Digitala lösningar och PID syftar däremot främst till autentisering och informationsförmedling, och deras reglering och datainnehåll skiljer sig avsevärt från regleringen om pass och identitetskort. Enligt inrikesministeriet bör autentiseringslösningar inte jämföras med pass eller identitetskort i lagstiftningen, eftersom de har en helt annan regleringsgrund och ett helt annat användningsändamål, såsom konstaterats ovan. I lagstiftningen om e-legitimation har datainnehållet definierats på ett uttömmande sätt.

Dessutom lyfter inrikesministeriet fram att det inte heller är ändamålsenligt att införa en enbart visuell beteckning "Åland" i e-legitimationen. Även om användaren själv bestämmer genom att använda sin egen enhet vilka av användarens personuppgifter som den förlitande parten kan läsa, sker mottagandet av uppgifterna inte genom att granska dem till exempel från användarens telefon-skärm, utan via datanätet exempelvis med detaljhandelns egen enhet. I lagen om e-legitimation finns det en uttömmande förteckning om den information som kan lämnas ut. Således skulle en visuell beteckning "Åland" i e-legitimationen enbart vara synlig enbart för användaren själv.

Inrikesministeriet anser att autentisering och styrkande av identiteten bör separeras från varandra. Bestämmelser som på ett oklart sätt hänvisar till "jämförbara" eller "andra" sätt att styrka identiteten kan leda till oförutsedda konsekvenser när bestämmelserna tillämpas. Formuleringen lämnar tillämpningsområdet öppet och leder oundvikligen till oklarheter i tolkningen. Den föreslagna ändringen kan i sin nuvarande utformning omfatta nationella lösningar och lösningar på EU-nivå som inte är avsedda att användas för att styrka identiteten på samma sätt som identitetskort. Dessutom påpekar inrikesministeriet att det beviljas årligen till exempel cirka 500 000 identitetskort i riket och enbart cirka 3 500 i Åland.

Den föreslagna ändringen förutsätter ändringar i lagstiftningen. Dessutom leder ändringen till att kontraktet om produktionen av identitetskort måste konkurrensutsättas på nytt eller ändras i samband med nästa konkurrensutsättning. Förslaget förutsätter även ändringar i informationssystemen och tillverkningen av identitetskort. Det bör beaktas att det för närvarande finns sex typer av identitetskort: identitetskort, temporärt identitetskort, identitetskort utan rätt att resa, identitetskort för minderårig, identitetskort för utlänningar och temporärt identitetskort för utlänningar. Om den föreslagna ändringen görs för alla typer av identitetskort är kostnadseffekterna betydande.

Inrikesministeriet förnyar sin ståndpunkt och motsätter sig den föreslagna ändringen.

Riksmyndigheternas skyldighet att ge handräckning åt myndigheterna på Åland (51 §)

I förslaget föreskrivs det om riksmyndigheternas skyldighet att ge handräckning åt myndigheterna på Åland. Enligt paragrafen är riksmyndigheterna skyldiga att inom gränserna för sin allmänna behörighet på begäran av Ålands regering bistå myndigheterna på Åland vid skötseln av uppgifter som hör till självstyrelsen. Bestämmelsen motsvarar i sak 31 § i nuvarande självstyrelselag. Enligt 6 § i Republikens presidents förordning om polisförvaltningen i landskapet Åland (56/2020) ska Polisstyrelsen på begäran av landskapets polischef eller någon annan av denne förordnad tjänsteman lämna handräckning i frågor som gäller polisverksamheten i landskapet.

Enligt inrikesministeriet är det viktigt att stödja Åland. Det nuvarande regelverket gör det möjligt för både polisen och Gränsbevakningsväsendet att stödja Åland och möjliggör handräckning både till Ålands polis och till rikets polis om denna har tagit ledningsansvaret i händelse av en polisiärt särskilt krävande situation i enlighet med förordningen. Således understöder inrikesministeriet förslaget om handräckning.

Offentlighet och sekretess (101 §)

Enligt vad som föreslås om offentlighet och sekretess kan en åländsk myndighet lämna ut uppgifter ur sekretessbelagda handlingar till en myndighet i riket som enligt riksdagslag har motsvarande uppgifter som det i en lagtingslag anges att är en mottagande myndighet.

På motsvarande sätt kan en myndighet i riket lämna ut uppgifter ur sekretessbelagda handlingar till en åländsk myndighet som enligt lagtingslag har motsvarande uppgifter som det i en riksdagslag anges att är en mottagande myndighet. Om rätten att lämna ut handlingarna föreskrivs i lagtingslag eller riksdagslag. Handlingarna och uppgifterna som avses i 1 mom. ska fortsatt vara sekretessbelagda enligt den överlåtande myndighetens lagstiftning. I fråga om offentlighet och sekretess i frågor som avses i 10 kap. (Internationella förpliktelser) och 11 kap. (Ärenden som gäller Europeiska unionen) tillämpas rikslagstiftningen.

Inrikesministeriet påpekar i detta sammanhang att i och med förändringar i säkerhetsmiljön är tät kontakt, dialog och gemensamma lägesbilder viktigare än tidigare både mellan myndigheterna i Åland och i riket och mellan statsrådet och landskapsledningen.

Inrikesministeriet anser det vara viktigt att lagstiftningen möjliggör även utlämnande av sekretessbelagda uppgifter. Samtidigt lyfter inrikesministeriet fram att det är viktigt att säkerställa att behandlingsrättigheterna och kraven för hantering av uppgifter, såsom säkerhetsutredningar, är i behörigt skick.

Avslutningsvis

Enligt arbetsgruppens betänkande har man inte funnit någon lösning i fråga om undantagsförhållanden och beredskap inför dem som har stöd både på Åland och i riket. Inrikesministeriet anser det vara särskilt viktigt att nå en lösning så att meningsskiljaktigheter i tolkningen inte måste lösas under eventuella undantagsförhållanden. Förberedelser inför undantagsförhållanden planeras och

genomförs huvudsakligen under normala förhållanden (skyldigheten att vidta förberedelser), så det är särskilt viktigt att nå en lösning för att säkerställa att man även på Åland är förberedd för undantagsförhållanden.

Kanslichef

Matti Sarasmaa

Personal- och förvaltningsdirektör

Hanne Huvila

Bilagor -

Distribution Justitieministeriet

För
kännedom -

VN/35482/2024-SM-127

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: